

**Myndigheten för samhällsskydd
och beredskap (MSB)**
Att: MSB Registrator,
registrator@msb.se
651 81 Karlstad

Region Gotlands yttrande över förslag till område av riksintresse för totalförsvarets anläggningar

MSB dnr 2024-14645

Sammanfattning

Region Gotland har av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB, beretts tillfälle för att lämna synpunkter på upprättat förslag till riksintresse för totalförsvaret som myndigheten föreslår att peka ut. MSB föreslår att mark- och vattenområdet för kalk- och märelyfyndigheten, brytningen av kalk- och märelysten samt tillverkningen av cement i Slite på Gotland ska utgöra ett område som är av riksintresse på grund av att det behövs för totalförsvarets anläggningar (TfC 0026), den civila delen, enligt 3 kap. 9 § andra stycket miljöbalken. Yttrandet ska, enligt MSB, vara myndigheten tillhanda senast den 16 december 2024. Region Gotland konstaterar att remisstiden har varit synnerligen kort. Detta är olyckligt eftersom den korta remisstiden försvårar en grundlig analys av eventuella konsekvenser.

Region Gotland har genomfört en gemensam beredning av ett riksintresseutpekande enligt MSB:s förslag. På följande sidor redogörs för hur de ansvariga nämnderna, tekniska nämnden, miljö- och byggnämnden och regionstyrelsen, ser på konsekvenser och risker, på kort och lång sikt, utifrån sina respektive ansvarsområden. Nedan sammanfattas de viktigaste aspekterna.

- Region Gotland anser att det är viktigt att riksintresset i fredstid inte motverkar en hållbar samhällsplanering och utveckling av Slite samhälle.
- Förslaget till riksintresse omfattar mark som Region Gotland äger och där Region Gotland och annan aktör äger ledningar för samhällsviktig infrastruktur. Rådigheten över berörd infrastruktur, och möjligheten att förnya densamma, får inte påverkas av riksintresset.
- Del av Region Gotlands hamnområde omfattas av preciseringen. Varför området ingår i preciseringen framgår inte. De delar av preciseringen som berör hamnområdet bedöms kunna begränsa handlingsfriheten vid nyttjande av Region Gotlands hamnområde.
- Mot förslaget riksintresse för civilt försvar står Gotlands behov av att fortsatt kunna producera tillräcklig mängd dricksvatten av god kvalitet. Det är

1 (9)

av stor vikt att dessa möjligheter inte försämras över tid. Särskilt viktigt blir detta mot bakgrund av att den närliggande kommunala vattentäkten Dyhagen riskerar att påverkas negativt som ett resultat av fortsatt täktverksamhet.

- Enligt beslutade föreskrifter för Tingstäde vattentäkt gäller inom primär zon att täktverksamhet inte får etableras. Befintlig täktverksamhet får inte ske till lägre nivå än tre meter över högsta naturliga grundvattennivån. Inom sekundär skyddszon gäller att täktverksamhet får ske enligt tillstånd, men på sådant sätt att grundvatten inte bortledes om det kan tillgodogöras för vattenförsörjningsändamål.
- Vattenskyddsområdet omfattar i princip hela avrinningsområdet för Tingstäde träsk. En brytning inom vattenskyddsområdet skulle därmed innebära att tillrinningen till Tingstäde träsk riskerar att minska. Risk finns även att brytning närmare ytvattentäkten med tillhörande avvattning kan påverka de lokala grundvattenförhållandena.
- Visby dricksvattenanläggningar har av Havs- och vattenmyndigheten pekats ut som område av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning (2016-09-16). För att inte skada riksintresset för Visby dricksvattenanläggningar bör därför riksintresse för kalkstensbrytning inte ytterligare utökas inom Tingstäde vattenskyddsområde. Ur ett vattenskyddsperspektiv bör istället riksintresseanspråket snarare minska inom vattenskyddsområdet.
- Region Gotland anser att det föreslagna riksintresset för Filehajdar i de delar som kommer i konflikt med vattenskyddet för området Tingstäde träsk inte ska genomföras. Ställningstagandet bottnar i ansvaret för och omsorgen om en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning för Gotland. De sakliga argumenten har utgångspunkt i både vattenskyddsområdet med föreskrifter för Tingstäde träsk och i det utpekade riksintresset för Visby dricksvattenanläggningar.
- Den föreslagna riksintressepreciseringen får inte riskera att leda till förhöjda bullernivåer för närboende. Forskning visar tydligt att buller påverkar hälsan negativt. Höga ljudnivåer kan bidra till sömnstörningar och öka risken för hjärt-kärlsjukdomar. Därför bör bullernivåerna från verksamheten i Slite inte överstiga fastställda riktvärden.
- Luftföroreningsituationen i Slite samhälle är oklar då Region Gotland inte utför mätningar där, men det kan antas att det finns viss problematik med höga halter partiklar i Slite samhälle. Detta på grund av verksamheten i och kring cementindustrin och trafik som för med sig kalkhaltigt damm. Cementtillverkning bidrar även till utsläpp av andra luftföroreningar, såsom svavel och kvävedioxid. Det är därför viktigt att den föreslagna riksintressepreciseringen inte riskerar att leda till att någon eller några av miljökvalitetsnormerna för luft överskrids.
- I den föreslagna översiktsplanen för Gotland 2040 är Slite utpekad som en ort med stor potential för befolkningstillväxt och utveckling. Planen lyfter fram möjligheten att förlänga samhället i nordlig riktning med nya bostäder och förtäta centrala områden med både bostäder och verksamheter som inte är störande. Utpekandet av riksintresse kan påverka möjligheterna att utveckla nya bostadsområden och att förtäta befintliga områden med både bostäder och nya verksamheter. I norra delen av samhället finns planer på ett större

bostadsutbyggnadsområde, och i centrala Slite finns potential att förtäta med bostäder och service. Det är viktigt att säkerställa att förutsättningar för bostadsutveckling inte omöjliggörs av industrins markanspråk och miljöpåverkan.

- Cementproduktionen har en samhällsviktig betydelse för totalförsvarets civila anläggningar, men det är samtidigt av stor vikt att ett kommande beslut om nytt riksintresse inte leder till oönskade konsekvenser för Norra Gotlands och Slite samhälles långsiktiga utveckling. Följande aspekter behöver därför tydligare belysas i underlaget till beslut:
 - Miljö- och hälsokonsekvenser utifrån riktvärden för buller och luft.
 - Konsekvenser för bostadsutveckling och förtätning i Slite samhälle.
 - Konsekvenser för infrastruktur och trafiksäkerhet i Slite samhälle.
 - Konsekvenser för samhällsutvecklingen på Norra Gotland.
- Förslaget till utpekande av riksintresseområdet förstärker ytterligare vikten av att upprätthålla samhällsviktiga funktioner såsom transport- och logistikflöden, hamnverksamhet, vattenförsörjning och elförsörjning. Region Gotland spelar en central roll i att säkerställa många av dessa funktioner. Riksintresset innebär möjlighet att stärka det civila försvaret samtidigt som det innebär ökade krav på Region Gotlands beredskapsplanering.
- För att föreslaget riksintresse ska ge positiva effekter för den lokala beredskapen på Gotland, behöver det säkerställas att åtgärden bidrar till att upprätthålla logistik och funktionalitet för civilsamhället på Gotland. Det betyder i klartext att den planerade utökningen av överföringskapacitet för el mellan Gotland och fastlandet, verkligen byggs och att den dessutom medför tillräcklig reservkapacitet vid störning eller avbrott samt att lösningar för att säkra robust civil logistik kommer på plats. Det får inte innebära att det bredare riksintresset främst medför större risk, i kristid, för att inte tillgängliga resurser, som exempelvis el och bränslen, prioriteras till det övriga civila samhällets behov utan uteslutande styrs till cementtillverkningen.
- Region Gotland vill också lyfta farhågor rörande miljö- och hälsomässiga aspekter av ett utpekande av området som ett riksintresse. Om produktionen i kristid och tider av elbrist skulle prioriteras så högt att den ges tillstånd att drivas utan givna miljövillkor så äventyras livsmiljön på Gotland genom oacceptabelt stor påverkan på luft och vatten och om den på grund av elbrist får drivas utan planerad CCS-anläggning skulle detta innebära oacceptabelt stora klimatpåverkande utsläpp.
- Det bör också påpekas att såväl markområde, som produktionsanläggning och utlastningshamn ägs av en utländsk företagskoncern som är en av världens största cementtillverkare och att det är viktigt att företagets koncernledning i ett framtida krisläge betraktar den gotländska verksamheten som prioriterad och även fortsatt har en ambition att verka tillsammans med övriga aktörer inom det gotländska samhället.

Yttrande

Region Gotland har skyndsamt genomfört en gemensam beredning av ett riksintresseutpekande enligt MSB:s förslag och i det följande redogörs för hur de ansvariga nämnderna, tekniska nämnden, miljö- och byggnämnden och regionstyrelsen, ser på konsekvenser och risker, på kort och lång sikt, utifrån sina respektive ansvarsområden.

Tekniska nämndens synpunkter

Remissens värdebeskrivning tar särskild ställning till konkurrens om mark- och vattenområden och störningskänslig bebyggelse. Fabriken som förslag om riksintresse avser drivs av en privat aktör. Det är viktigt att den privata näringsverksamheten med stöd av riksintresset inte medges få otillbörlig fördel vid prövning, eller överprövning, i samband med olika typer av myndighetsutövning. Detta regleras särskilt i kommunallagens regler om stöd till enskild samt i EU:s regler om otillåtet statsstöd. Vidare framhåller Region Gotland att det är av väsentlig betydelse att riksintresset i fredstid inte motverkar en hållbar samhällsplanering och utveckling av Slite samhälle, särskilt då näringsverksamheten i dess nuvarande omfattning redan har svårighet att tillgodose de krav som ställs på verksamheten avseende bland annat buller och miljö kvalitetsnormer för luft och vatten. Näringsidkaren har även i dialog med Region Gotland framfört behov om tillkommande bostadsbebyggelse för att möta verksamhetens behov som riskerar att inte kunna tillgodoses med anledning av förslaget om riksintresse.

Förslaget till riksintresse omfattar mark som Region Gotland äger och där Region Gotland och-/eller tredje part, med Region Gotlands medgivande, äger ledningar för samhällsviktig infrastruktur. Det är väsentligt för Region Gotland att rådigheten över berörd infrastruktur, och möjligheten att förnya densamma, inte påverkas av riksintresset. Vidare så berörs den del av Storgatan i Slite som går genom fabriksområdet av förslaget. Vägområdet är i gällande detaljplan, 09-OTH-593, utlagd som allmän platsmark för gata med kommunalt huvudmannaskap. Vägen ägs och driftas av Trafikverket och det pågår en process om indragande av allmän väg för ett överlämnande av drift och underhåll till Region Gotland. Riksintresset får inte motverka att Region Gotland kan fullgöra sitt lagstadgade ansvar som huvudman för allmän plats inom planområdet.

Gränsen till förslaget i den geografiska preciseringen på karta är grov och det är inte möjligt att utvärdera huruvida tillfartsvägarna Skolgatan och Apoteksgatan som leder till Region Gotlands hamnområde, inom fastigheten Gotland Othem Slite 4:18, och Apotekskajen berörs. Vidare omfattas del av Region Gotlands hamnområde av preciseringen. Varför området ingår i preciseringen framgår inte och detta bedöms kunna begränsa handlingsfriheten vid nyttjande av Region Gotlands hamnområde.

I värdebeskrivningen anges att *"Hamnen och farleden är därför avgörande för både driften av fabriken och leveranser av cement."* Den geografiska preciseringen på kartan överensstämmer inte med värdebeskrivningen då farleden inte är upptagen i preciseringen utan endast fabriken hamnområde. Även ankringsplatser i anslutning till farleden bör ingå då dessa är viktiga delar i ett effektivt sjötransportsystem.

MSB pekar på att det finns ett starkt beroende av en fungerande cementförsörjning som säkerställer både totalförsvarets och samhällets behov av cement. Mot förslaget utökat riksintresse för kalksten, står Gotlands behov av att fortsatt kunna producera tillräcklig mängd dricksvatten av god kvalitet och att dessa möjligheter inte försämras över tid. Med anledning av detta avgränsar Region Gotland sin synpunkt för vatten

till att behandla frågan utifrån de allmänna intressena dricksvatten och grundvatten. Särskilt viktigt blir detta mot bakgrund av att den närliggande kommunala vattentäkten Dyhagen i Sliteområdet riskerar att påverkas negativt som ett resultat av fortsatt täktverksamhet.

Det föreslagna riksintresset för Filehajdar täkten stämmer delvis överens med befintligt riksintresse för mineral. Västra delen av befintligt riksintresseanspråk ligger inom sekundärt vattenskyddsområde för Tingstäde träsks ytvattentäkt och östra delen ligger inom primärt vattenskyddsområde för Slite grundvattentäkt. Region Gotland uppmärksammar att föreslagen utökning av riksintresset inte innebär att ytterligare anspråk görs i västra delen inom Tingstäde träsks sekundära vattenskyddsområde. Enligt beslutade föreskrifter för Tingstäde vattentäkt gäller inom sekundär/yttre skyddszon att täktverksamhet får ske enligt tillstånd, men på sådant sätt att grundvatten inte bortledes om det kan tillgodogöras för vattenförsörjningsändamål.

Enligt beslutade föreskrifter för Tingstäde vattentäkt gäller inom primär/inre zon att täktverksamhet inte får etableras. Befintlig täktverksamhet får inte ske till lägre nivå än tre meter över högsta naturliga grundvattennivån. Inom sekundär/yttre skyddszon gäller att täktverksamhet får ske enligt tillstånd, men på sådant sätt att grundvatten inte bortledes om det kan tillgodogöras för vattenförsörjningsändamål.

Vattenskyddsområdet omfattar i princip hela avrinningsområdet för Tingstäde träsks. En brytning inom vattenskyddsområdet skulle därmed innebära att tillrinningen till Tingstäde träsks riskerar att minska. Risk finns även att brytning närmare ytvattentäkten med tillhörande avvattning kan påverka de lokala grundvattenförhållandena.

Det föreslagna riksintresset för Östra- och Västra brottet stämmer delvis överens med riksintresse för mineral. Det är en utökning inom primärt vattenskyddsområde för Slite grundvattentäkt.

Visby dricksvattenanläggningar har av Havs- och vattenmyndigheten pekats ut som område av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning (2016-09-16). Anläggningar som ingår är bland annat Tingstäde vattenverk, intagsområde i Tingstäde träsks och överföringsledning till Visby. Även om vattentäkten Tingstäde träsks inte är belägen i nämnda område, så skriver Havs- och vattenmyndigheten att en förutsättning för att riksintresset ska kunna nyttjas långsiktigt är att Tingstäde träsks som förser anläggningen (vattenverk, intagsområde och överföringsledningar) med råvatten, har god kvalitet och tillräckligt stor kapacitet. För att inte skada riksintresset för Visby dricksvattenanläggningar bör därför riksintresse för kalkstensbrytning inte ytterligare utökas inom Tingstäde vattenskyddsområde.

Ur ett vattenskyddsperspektiv bör istället riksintresseanspråket snarare minska inom vattenskyddsområdet. I granskningsversionen av ny översiktsplan för Gotland gör Region Gotland därför ställningstagandet att befintligt riksintresseanspråk för kalkstensbrytning bör justeras för att minska risk för negativ påverkan av grundvattnet.

Sammanfattningsvis menar Region Gotland att det föreslagna riksintresset för Filehajdar, i de delar som kommer i konflikt med vattenskyddet för området Tingstäde träsks, inte ska genomföras. Ställningstagandet bottnar i ansvaret för och omsorgen om en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning för Gotland. De sakliga argumenten har utgångspunkt i både vattenskyddsområdet med föreskrifter för Tingstäde träsks och i det utpekade riksintresset för Visby dricksvattenanläggningar.

Miljö- och byggnämndens synpunkter

Utpekandet av ett mark- och vattenområde i Slite som riksintresse för totalförsvarets civila anläggningar motiveras av att kalk- och märelyfyndigheten, brytningen av kalk och märelysten samt tillverkningen av cement i Slite är avgörande för Sveriges totalförsvaret och samhällsviktiga funktioner. MSB hänvisar till tidigare regeringsuppdrag som visat på brist på alternativ till Slite för cementförsörjning samt till importmöjligheternas begränsningar både på kort och lång sikt. Slite spelar därför en central roll för att säkerställa cementtillgången i Sverige, vilket bedöms vara en samhällskritisk funktion. Cementproduktionen i Slite utgör den enda storskaliga källan i Sverige och har kritisk betydelse för bygg- och anläggningssektorn samt för försvarets infrastruktur. Importmöjligheter bedöms vara osäkra på grund av logistiska utmaningar och brist på tillräcklig kapacitet

Förväntade effekter på miljön

MSB framhåller vikten av att verksamheten i Slite fortsätter på ett sätt som säkerställer stabil cementförsörjning, men remissen berör inte hur potentiella miljö- och hälsokonsekvenser för Slite samhälle ska hanteras. Verksamheten påverkar redan idag luftkvalitet och bullernivåer i området. Den föreslagna riksintressepreciseringen kan, om den leder till ökad verksamhet, riskera att ytterligare försämra dessa förhållanden.

Den föreslagna riksintressepreciseringen får inte riskera att leda till förhöjda bullernivåer för närboende. Forskning visar tydligt att buller påverkar hälsan negativt. Höga ljudnivåer kan bidra till sömnstörningar och öka risken för hjärt-kärlsjukdomar. Därför bör bullernivåerna från verksamheten i Slite inte överstiga följande riktvärden:

- 55 dB (A) dagtid (kl. 06-18)
- 50 dB (A) kvällar och nätter (kl. 18-06)
- Momentana ljudnivåer från bostäder får inte överskrida 55 dB (A) nattetid (kl. 22-06) annat än vid enstaka tillfällen.

Gränsvärdena för luftföroreningar i form av partiklar (PM10), överskrids flera dagar per år i Visby där kontinuerliga luftmätningar sker. Föroreningen bedöms vara kopplad främst till vägtrafik, halkbekämpning och städning.

Luftföroreningssituationen i Slite samhälle är oklar då Region Gotland inte utför mätningar där. Eftersom en del i problematiken med överskridande i Visby troligtvis består av att materialet i halkbekämpningen består av kalkstenskross kan det antas att det också finns viss problematik med höga halter partiklar i Slite. Detta på grund av verksamheten i och kring cementindustrin och trafik som för med sig kalkhaltigt damm. Cementtillverkning bidrar även till utsläpp av andra luftföroreningar, såsom svavel och kvävedioxid. Det är därför viktigt att den föreslagna riksintressepreciseringen inte riskerar att leda till att någon eller några av miljökvalitetsnormerna för luft överskrids.

Konsekvenser för Norra Gotlands utveckling

Norra Gotland är en region med betydande utvecklingspotential som präglas av sin unika natur, kulturarv och möjlighet till ekonomisk diversifiering. I samband med ett utpekande av området i Slite som riksintresse för totalförsvarets anläggningar är det viktigt att även beakta de konsekvenser som ett sådant beslut kan medföra för norra Gotland.

I Region Gotlands förslag till översiktsplan 2040 har Norra Gotland identifierats som ett område med möjligheter att stärka sin attraktionskraft genom ökad

bostadsutbyggnad, särskilt i och omkring skolorterna Fårösund och Lärbro. Dessa orter fungerar som viktiga servicecentra för omkringliggande landsbygd och har potential att utvecklas ytterligare med bostäder, verksamheter och förstärkt infrastruktur

Området rymmer unika naturvärden som är av både regional och nationell betydelse, vilket ger förutsättningar för hållbar turism och naturvård. En ny nationalpark vid Bästeträsk, som är under utredning, har potential att bli en central del av Gotlands besöksnäring och naturvårdsstrategi, samtidigt som den stärker norra Gotlands attraktivitet och identitet. I relation till riksintressebeslutet är det därför viktigt att beakta hur cementproduktionen i Slite och dess påverkan på miljö och transporter kan balanseras med de behov som finns för att utveckla besöksnäringen i norra Gotland. En strategisk utveckling av naturturism kräver en varsam hantering av områdets naturresurser och minimala störningar från industriell verksamhet.

Skolorterna Slite, Fårösund och Lärbro, liksom mindre samhällen i området, är beroende av fungerande vägförbindelser, kollektivtrafik och möjligheter för Samhällsbyggnadsförvaltningen Region Gotland Bilaga Ärende MBN 2024/2398 Sida 4 (5) gång- och cykeltrafik för att stödja både boende och besöksnäring. Utvecklingen av cementproduktionen som en del av riksintresset innebär att transportflöden kan komma att öka, vilket understryker behovet av en infrastruktur som kan hantera dessa utan att påverka lokalsamhällena negativt. Trafiksäkerhet och hållbara transportlösningar behöver därför prioriteras för att minimera påverkan på boendemiljöer och naturvärden i norra Gotland.

Region Gotland vill utifrån detta särskilt betona vikten av att beslut och åtgärder kopplade till riksintresset utformas med hänsyn till norra Gotlands unika möjligheter och behov, för att säkerställa en hållbar samhällsutveckling.

Konsekvenser för Slites utveckling

I den föreslagna översiktsplanen för Gotland 2040 är Slite utpekad som en ort med stor potential för befolkningsstillväxt och utveckling. Planen lyfter fram möjligheten att förlänga samhället i nordlig riktning med nya bostäder och förtäta centrala områden med både bostäder och verksamheter som inte är störande. Samtidigt identifieras den västra delen av samhället som lämplig för fortsatt industriell utveckling, inklusive verksamheter som är störande. Direkt väster om samhället finns ett område utpekad i förslaget till översiktsplan som sammanhängande bostadsbebyggelse i nära anslutning till gränsen för det föreslagna riksintresset. Ett beslut om nytt riksintresse kan, utifrån synpunkterna avseende miljöpåverkan, påverka möjligheterna att utveckla nya bostadsområden och att förtäta befintliga områden med både bostäder och nya verksamheter. Det behöver säkerställas att förutsättningar för bostadsutveckling inte omöjliggörs av industrins markanspråk och miljöpåverkan.

Utveckling av Slite samhälle förutsätter också fungerande infrastruktur inom samhället. Trafiksäkerhetsåtgärder och utveckling av trafikinfrastruktur som gång- och cykelstråk, etc., kan krävas för att bättre koppla samman samhällets delar och främja en trygg och inkluderande livsmiljö. Tillgänglighet via gång- och cykelvägar till idrottshall samt Solklintsskolan i samhällets södra del får inte äventyras av industrins behov och markanspråk. Dessa aspekter behöver beaktas vid planeringen av verksamheten inom ett utpekad kommande riksintesseområde.

Utifrån det faktum att kalkstensfyndigheterna är en ändlig resurs saknar också samhällsbyggnadsförvaltningen en övergripande beskrivning av myndighetens långsiktiga tidsperspektiv i underlaget till beslut.

Sammanfattningsvis ser samhällsbyggnadsförvaltningen cementproduktionens samhällsviktiga betydelse för totalförsvarets civila anläggningar, men det är samtidigt av stor vikt att ett kommande beslut om nytt riksintresse inte leder till oönskade konsekvenser för Norra Gotlands och Slite samhälles långsiktiga utveckling. Följande aspekter behöver därför tydligare belysas i underlaget till beslut:

- Miljö- och hälsokonsekvenser utifrån riktvärden för buller och luft.
- Konsekvenser för samhällsutvecklingen på Norra Gotland.
- Konsekvenser för bostadsutveckling och förtätning i Slite samhälle.
- Konsekvenser för infrastruktur och trafiksäkerhet i Slite samhälle.

Regionstyrelsens synpunkter

Gotlands betydelse för Sveriges totalförsvaret ställer höga krav på det civila försvaret. Förslaget till utpekande av riksintresseområdet förstärker ytterligare vikten av att upprätthålla samhällsviktiga funktioner såsom transport- och logistikflöden, hamnverksamhet, vattenförsörjning och elförsörjning. Region Gotland spelar en central roll i att säkerställa många av dessa funktioner. Riksintresset innebär möjlighet att stärka det civila försvaret samtidigt som det innebär ökade krav på Region Gotlands beredskapsplanering.

Från ett beredskapsperspektiv har Region Gotland en förhoppning om att ett utpekande av riksintresse för det civila försvaret inom det aktuella området, skulle kunna ge positiva effekter för det gotländska samhällets tillgång till en redundant elförsörjning och en bibehållen transportkapacitet till och från ön vid en framtida kris- eller beredskapssituation. I och med ett riksintessutpekande kan resurser och leveranser prioriteras till Heidelbergs Materials verksamhet. Men samtidigt finns det gemensamma försörjningsberoenden med andra samhällsviktiga verksamheter inom Region Gotland. För att upprätthålla alla delar av det civila försvaret och undvika att uthålligheten hos andra samhällsviktiga verksamheter påverkas negativt, krävs ett helhetsperspektiv.

För att föreslaget riksintresse ska ge positiva effekter för den lokala beredskapen på Gotland, behöver det säkerställas att åtgärden bidrar till att upprätthålla logistik och funktionalitet för civilsamhället på Gotland. För att tydliggöra innebär det att den planerade utökningen av överföringskapacitet för el mellan Gotland och fastlandet, verkligen byggs och att den dessutom medför tillräcklig reservkapacitet vid störning eller avbrott samt att lösningar för att säkra robust civil logistik kommer på plats. Det får inte innebära att det bredare riksintresset främst medför större risk, i kristid, för att inte tillgängliga resurser som exempelvis el och bränslen, prioriteras till det övriga civila samhällets behov utan uteslutande styrs till cementtillverkningen.

Region Gotland vill också lyfta farhågor rörande miljö- och hälsomässiga aspekter av ett utpekande. Om produktionen i kristid och tider av elbrist skulle prioriteras så högt att den ges tillstånd att drivas utan givna miljövillkor så äventyras livsmiljön på Gotland genom oacceptabelt stor påverkan på luft och vatten och om den på grund av elbrist får drivas utan CCS (bolagets planerade anläggning för

koldioxidavskiljning) skulle detta innebära oacceptabelt stora klimatpåverkande utsläpp.

Det är också relevant att peka på att såväl markområde, som produktionsanläggning och utlastningshamn ägs av en utländsk företagskoncern som är en av världens största cementtillverkare och att det är viktigt att företagets koncernledning i ett framtida krisläge betraktar den gotländska verksamheten som prioriterad och även fortsatt har en ambition att verka tillsammans med övriga aktörer inom det gotländska samhället.

Slutligen vill Region Gotland peka på att många hushåll och verksamheter i det aktuella områdets närhet får sitt dricksvatten från egna grundvattenbrunnar, borrhäls eller grävda. Den aktuella grundvattenförekomsten, Mellersta Gotland – Roma, har idag en otillfredsställande kemisk och kvantitativ status. Region Gotland anser att kalkbrytningens påverkan, för bevarande av civilsamhällets robusthet, inte får påverka och absolut inte försämra grundvattenförekomstens kemiska och kvantitativa status, för att inte riskera varken grundvattentäkter eller enskilda brunnar, något som kan begränsa kalkbrytningens framtida omfattning.

Region Gotland ser fram emot fortsatt samverkan för att säkerställa att både totalförsvarets och Gotlands behov tillgodoses på ett balanserat och hållbart sätt.

Regionstyrelsen

Meit Fohlin
Ordförande Regionstyrelsen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Bilagor

Regionstyrelsens beslut 2024-12-12, § 435

Miljö- och byggnämndens beslut 2024-12-02, MBN §209

Tekniska nämndens beslut 2024-12-02, TNAU §242